

مهرگی تو له یادداشت‌هکانی من دا

رزگار نهمین نژاد

نهمرو و مک هممو قوتابییه‌کانی دیکه له زانکو نه‌بووم، روژی پشودانم بو. له مالموه خوم بو خویندی تیوریه‌کانی جان ریولز (John Rawls; ۱۹۲۲-۲۰۰۲) و جان لاک (John Locke; ۱۶۳۲-۱۷۰۴) و هابز (Thomas Hobbes; ۱۵۸۸-۱۶۷۹) ناماده ده‌کرد، که ده‌بی تا دوو حوتووی دیکه ولامیکی توکمه بو هیندی پرسپاری تاقیکاری تیرمی پینجمی کوملناسی ناماده بکهم که بیگومان پیوه‌ندیان همیه به به‌راورد کردنی تیور و روانگهی نهم فیلسوفانه له‌گه‌ل روانگهی چند کوملناسیکی سرده‌می نوی. دلنایم دادپه‌روهری تهموری سهره‌کی یه‌کیک له پرسپارمه‌کان ده‌بیت که له تاقیکاریه‌کان دا همیشه هاتوه. ماموستاکهم به مکوریه‌وه باسی ده‌کرد که دادپه‌روهری نهمگیزه‌ی سهره‌کی به‌راورد کردنی روانگهی نهم فهیله‌سوفانه‌یه.

بیر له قسه‌که‌ی چون ریولز ده‌که‌مه‌وه؛ "دادپه‌روهری روچ، که‌سایه‌تی و له ههمان حال دا ستروکتوری سهره‌کی گشت کوملگایه‌که. دادپه‌روهری فه‌زیله‌یه بو یاسا و نیهاده کومه‌لایه‌تی‌ه‌کان و هه‌روه‌ها بو هه‌رچه‌شنه داوهریکردنیک له‌سهر تاک و کوملگا. هه‌لوه‌شانده‌وه یاخود چاکسازی له‌هه‌ر نیهاد یاخود کوملگایه‌کی مه‌ده‌نی پیویسته له‌سهر بنه‌مایه‌کی دادپه‌روهرانه جیه‌جی بکریت". ماموستاکهمان ده‌یگوت: "دادپه‌روهری له روانگهی ریولز هوه پینشمه‌رجی هه‌رچه‌شنه ناسایش و خوشگوزهرانییه‌که، که ده‌بی بو شارومه‌دانی نیو "دوخیکی کومه‌لایه‌تی" (وضعیت اجتماعی) ده‌سته‌بهر بکریت. که‌واته نایب هیچ لایه‌نیک نازادی و سهره‌ستی تاک یان گروویپیکی نیوکوملگا بکاته فیدای به‌رژوه‌ندی گروویپیکی گهوره‌تر، واته قوربانی کردنی که‌مینه بو به‌رژوه‌ونی و ناسایشی زورینه". له کوملگایه‌کی دادپه‌روهری گشت نهمدانی کومل له‌بهرامبه‌ر یاسادا یه‌کسان و، نهمه له خویدا گرینگترین پیوه‌ریکه بو چه‌مکی یه‌کسانی له کوملگا. نهمگه‌ر سیسته‌می ده‌سه‌لات نه‌توانی به شیوه‌یه‌کی یه‌کسان دادپه‌روهری له‌سهر گشت تاکه‌کانی کومل ره‌چاو بکات، نه‌وا له بو‌اره‌کانی و هک ناسایش و نارامی و خزمه‌تگوزاریشدا ناتوانی یه‌کسانی ره‌چاو بکات.

نهمرو به‌یانی به‌دوای بیستنی هه‌والی له سیداره‌دانی نیوه، زیاتر له جاران له حاست وشه‌ی "دادپه‌روهری" و "مروف" حه‌سایه‌ت ده‌نویم. بی ئیراده به نیو ده‌فته‌ره‌که‌م دا ده‌گه‌ریم. له‌ویدا گشت نه‌و یاداشته‌نه ده‌بینمه‌وه که له سالونی کونفرانسی زانکو ماموستاکهمان شروقه‌ی ده‌کرد و، منیش به په‌له‌په‌ل و به خه‌تیکي نالوز ده‌منووسینه‌وه. نهمه بووه به نهریت له نیو خویندکاره‌کان دا، نازانم لای خومان چونه، به‌لام لیره خویندکاره‌کان به وه‌سواسه‌وه نه‌و قسانه یاداشت ده‌کهن که ماموستاکان گرینگی پنده‌ده‌ن. هیندی جار نه‌فه‌سی به‌حسی ماموستاکهم من له گه‌ل خوی ده‌باته‌وه و له بیرم ده‌چیت له‌و ده‌مه‌دا یاداشته‌تیک هه‌لگرمه‌وه، به‌لام له نه‌کاو هاوریکهم له لاتنه‌یشتم ده‌کوئی و ده‌لی: "نه‌وه بنووسه، زور گرینگه، حه‌تمه‌ن و هک پرسپاری له تاقیکاریدا دیت!". نیستا که به‌م ده‌فته‌ره‌دا ده‌چمه‌وه، ده‌بینم زور ورده‌بینم له نویسی یاداشته‌که‌انم دا نه‌کردوه. رسته‌کان به نالوزی داریزاون. وشه‌گه‌لی دادپه‌روهری و مروف و کوملگا و یاسا، ده‌فته‌ره‌که‌می ره‌ش کردوته‌وه.

بو ساتی بیر له یه‌که‌م نامه‌ت ده‌که‌مه‌وه که بو قوتابییه‌کانت نووسیوو. منیش پیم وابوو نهم وشانه و هک "بابا نان داد" ی درسی قوتابییه‌کانت، ته‌کلیفیکن که ده‌بی له‌بهریان بکه‌ین بو روژی تاقیکاری. ره‌نگه‌ و نه‌بیت، به‌لام نیستا له هممو کاتی زیاتر هه‌ست ده‌که‌م که له‌سهر چه‌مه‌که‌کانیان حه‌ساس تر بووم. لاپه‌ره‌یه‌کی دی هه‌لده‌ده‌مه‌وه، دیسان جان ریولزه:

"مه‌به‌ستی سهره‌کی ریولز له به‌رزکردنه‌وه‌ی ده‌رکیکی گشتی له دادپه‌روهری، نامازده‌دانه به تیوره‌کانی جان لاک و هابز له‌مه‌ر "دوخی سروشتی". ریولز راده‌گه‌یه‌نیت که کاتی باس له شه‌رعیه‌تی نیهادیکی سیاسی/کومه‌لایه‌تی دیته گورئ، پیویسته په‌یماننامه‌یه‌کی (کونتراکت) نه‌خلاق له نارادا بیت و به‌پیی بنه‌ما بنجینه‌یه‌کانی نهم په‌یمان نه‌خلاقیه داوهری له‌سهر شه‌رعیه‌تی نه‌و نیهادانه بکه‌ین. کاتی مروف له هه‌ولی دارشتنی پرینسیبه سهره‌تاییه‌کانی نهم په‌یمان نه‌خلاقیه ده‌بی و، پیویسته بگه‌ریته‌وه بو کوملگی نوزم و به‌های نه‌خلاق، که یه‌ک له‌وان مافی یه‌کسانیه بو گشت تاکه‌کان و مافی نازادیان. مافی نازادی ده‌بی بو گشت لایه‌ک یه‌کسان بیت و هیچ که‌س و لایه‌نیک بوی نییه له کوملگادا سنووری نازادییه‌که‌ی له سنووری نازادی تاکه‌کانی دیکه به‌رفراوان تر بیت. جا نهمگه‌ر نهم که‌سه سهروک، قازی، ماموستا، پولیس، بنه‌ماله و دوکانداری گه‌ره‌که‌که‌مان و ... بیت."

له ماوه‌ی نهم چند مانگه‌دا ریولزم له ریگه‌ی کتیبه به‌ناوبانگه‌که‌یه‌وه ناسی "نینه‌ساف و هک بنه‌مایه‌ک بو دادپه‌روهری" (۱) و، یه‌که‌م پرسپاریک که له خویندنه‌وه‌ی نهم کتیبه دا زه‌ینی منی داگیر کردبوو، پرسی "تاک" یان به واتایه‌کی گشتی تر "مروف" بو. زور به وه‌سواسه‌وه نووسینه‌که‌انیم ده‌خویندنه‌وه بو نه‌وه‌ی تیبگه‌م که مروف له روانگهی ریولزه‌وه چون رافه ده‌کریت. نایا مروف کاتوگوریه‌کی یه‌ک ده‌سته، یاخود هه‌لگری کوملگی پیناسی کونکریته؟ که به‌سهر چین و تویری فرچه‌شندا دابه‌ش ده‌کریت. بی گورمان نه‌وه‌ی له‌گه‌ل بوچوونه‌کانی ریولز ناسنا بیت، ده‌زانیت که مروف له روانگهی ریولزه‌وه جه‌سته‌یه‌کی کومه‌لایه‌تییه و، له ههمان حالدا ئیراده‌یه‌کی ئیده‌نالیسته‌ش که وه‌ک من و ماموستاکهم و فه‌زادی که‌مانگه‌ر و قازی دادگاکه‌ی، تا سنووری نیوان چاکه و خراپه یه‌ک هه‌نگاو دورن. مروف

جسته‌یه‌کی کومه‌لایه‌تییه، بۆ ئەوهی نۆرم و چاوه‌روانییه‌کانی کۆمه‌ل له ره‌فتاریدا رنگ بداته‌وه و مانا بدات به حوزووری کومه‌لایه‌تی خۆی، جا به هه‌موو چاکه و خراپه‌کانییه‌وه. مرۆف ئیراده‌یه‌کی ئیده‌نالیسته، بۆ ئەوهی خه‌ونه‌کانی خۆی وهدی بینیت و تییگۆشی بۆ رینالیزه کردنی ئیده‌ناله‌کانی له کومه‌لگا دا.

من ده‌رک به‌وه ده‌که‌م که رینۆلز قازی دادگا نییه که له‌بهر دهم که‌یسی تاوانباری‌کی سیاسی دا دوودلی له خۆی پیشان نه‌دات و دوبار پاری له‌سهر حوکمی مهرگی مرۆفیک بدات (دۆخی سروشتی هابز). رینۆلز فه‌یله‌سووفیکه دل ناسک (دۆخی ئینساف)، فه‌یله‌سووفیکه که هیچ که‌سیک له‌م دونیایه نایته هۆی هه‌ر شه بۆ سه‌ر به‌رژوه‌ندییه‌کانی. چونکه فه‌یله‌سووف له راستیدا هیچی نییه بۆ تیداچوون. ئەو فه‌یله‌سووفیکه عه‌ق‌ل‌گه‌رایه که له نیوان دوو تیۆری جان لاک (دۆخی کومه‌لایه‌تی) و هابز (دۆخی سروشتی) دا له‌دوای "ئینسافیک" ده‌گه‌ریت بۆ دارشتنی په‌یمانیکه عه‌ق‌لانی له‌مه‌ر دادپه‌روه‌ری. دادپه‌روه‌ری له‌سهر بنه‌مای ئینساف، له دۆخیکدا به‌ر هه‌م دیت که تاکه‌کانی کومه‌ل نازادانه و به په‌کسانی سه‌رپشک بن بۆ هه‌ل‌بژاردنی تیگیشنتیکه گشتی له‌مه‌ر چه‌مکی نازادی. سنووری نازادی تاک له کومه‌ل‌گادا به ته‌نیا هه‌ر وابسته به فورمیکه یاسایی نییه که له ریگه‌ی ده‌ستوور و یاسا و نایننامه کۆنکریته‌کانه‌وه دیاری بکریت. تیگیشنت له سنووری نازادی تاک له دۆخیکه کراوه‌ی سیاسی/کومه‌لایه‌تییدا به‌ر هه‌م دیت که گشت نه‌ندامانی کومه‌ل له‌ده‌وری یه‌ک کۆ بینه‌وه، هه‌موویان به‌رهنگی سوور، سپی، ره‌ش، زه‌رد و... ریکه‌هوتن له‌سهر دیاری کردنی ئەم سنووره بکه‌ن. دیاری کردنی بنه‌مای په‌یمانامه‌یه‌کی ئەخلاقه‌ی له‌مه‌ر دادپه‌روه‌ری، وه‌ک چون رینۆلز ناماژه‌ی پێ ده‌دات؛ پێویسته له‌ روی ئینساف و له‌سهر پرینسیپی ریکه‌هوتن دارنۆزی. ئەم بۆچوونه بیری تیۆری "باشترین ئارگومینتی (به‌لگه)" ی هابرماسم ده‌خاته‌وه؛ تاکه‌کی کومه‌لگا ده‌بی به‌ مافیکی هه‌وبه‌ش و له هه‌لومه‌ر جیکه په‌کساندا دیالۆگ له‌سهر ئەو بابته‌نه بکه‌ن که خالی ناکۆکی ئەوانه. ده‌بی دیالۆگ بکه‌ن بۆ ئەوه‌ی له‌سهر ئاکامیک ریکه‌هوتن بکه‌ن و ئەم ئاکامه بکه‌ینه یاسایه‌کی گشتی بۆ ئەوه‌ی ئەمه‌رۆ که چون داوه‌ری له‌سهر باوه‌ره‌کانمان بکه‌ن. پێویسته باشترین ئارگومینت، که به‌ر هه‌می دیالۆگیکه دیمۆکراتیکه بکه‌ن به‌ پێودانگیکه شمرعی بۆ باشترین بریار، به پێچه‌وانه‌ی ئەو عه‌ق‌لییه‌ته‌ی که به‌هیزترین ئیراده یاخود ده‌سه‌لات ده‌کا به‌ پێوه‌ری باشترین بریار. من دلنایام له وه‌ها دۆخیکدا فه‌رزاد که‌مانگه‌ر ناچار نه‌ده‌بوو ده‌وری "ماسییه ره‌شه چکوله‌که" ی سه‌مه‌د بیه‌ره‌نگی بینیت و به‌ره‌وه‌ ده‌ریا، به‌نیو قورگی هه‌زاران مه‌ترسیدا تییه‌ریت و، له دواکاتدا به‌دم دندوکی ماسی خۆره‌یه‌که‌وه بیت و، وه‌ک خۆی ده‌لێت: "ئه‌به‌دی" بیت.

لایه‌ره‌کان هه‌له‌ده‌مه‌وه، یه‌ک به‌دوای یه‌ک. له شوینیکه دی چاوم به‌ تیۆری "ره‌نگدانه‌وه‌ی هه‌وسه‌نگی" (reflective equilibrium) ده‌که‌وت که چه‌ند جار خه‌تم به‌ ژیریدا کیشاوه بۆ ئەوه‌ی له‌بیرم بیت که ئەمه یه‌کیکه له گرینگترین به‌لگه‌هینانه‌وه‌کانی رینۆلز، ئەو له‌سهر ئەو باوه‌ریه که ده‌رکی ئیمه له‌مه‌ر دیاری کردنی سنووری نیوان چاکه و خراپه له خۆیدا له ژیر سهرمه‌ی پرینسیپیکه ئەخلاقیه، بۆ نمونه؛ هه‌موومان له‌سهر ئەوه کۆکین که درۆکردن، که‌لکی خراب و مه‌رگرتن له که‌سانی دی و کوشنتی مرۆف کاریکی خراپه. به‌لام کیشه‌ی سه‌ره‌کی لێره‌دا ئەوه‌یه که ئیمه چون ده‌توانین ئەم یاسا ئەخلاقیه‌یه به‌سه‌لمینین و له ئەنجام دا بیانچه‌سپینین؟ رینۆلز پێی وایه که سه‌ره‌تا ئیمه ده‌بی ئەم بنه‌ما ئەخلاقیه‌یه (درۆنه‌کردن، مرۆف نه‌کوشتن، به‌ سوغه‌ر نه‌برنی خه‌لکانی دی و...) له ره‌فتاری که‌سیتی خۆمان دا نه‌هه‌دینه بکه‌ن (یاسای فه‌زیله) و به‌وه‌ ده‌رکه بکه‌ن که به‌ ئاسایی به‌ په‌نایاندا تینه‌په‌رین. پاشان ده‌لێت ئیمه ده‌بی خۆمان به‌خینه جیی ئەو که‌سانه‌ی که له پێوه‌ندی به‌ کاره نایاساییه‌کانیان (ئهو شتانه‌ی که به‌ خراب ناسراون) تووشی سزایه‌کی قوورس ده‌بنه‌وه، له وه‌ها دۆخیکدا چون ئیمه ئەم سزایانه قیوول ده‌که‌ن. له راستیدا قه‌ت حوکمیکه قه‌تعی له‌مه‌ر مه‌حکوم کردنی مرۆفیک له ئارادا نه‌بووه، سزاکان به‌ پێی زه‌مان گۆرانیان به‌سه‌ر دا هاتوه. که‌واته تا دیاری کردنی حوکمیکه قه‌تعی که ده‌بی له‌سهر بنه‌مای ریکه‌هوتنی کومه‌لایه‌تی بیت، هه‌ر چه‌شنه سیزادانیک دوور له ئینسافه. وه‌ک چون ئەمه‌رۆ ئیمه سزای سووتاندنی ئافه‌ته سی‌حر بازه‌کانی سه‌ده‌ی ناوه‌راسته به‌ جه‌نایه‌ت و دوور له دادپه‌روه‌ی ده‌زانین.

نا ئارامیه‌ک گیانم داده‌گریت، سه‌ر له‌سهر ده‌فته‌ره‌که‌م هه‌له‌دگه‌رم و له په‌نجه‌ره‌ی ژووره‌که‌مه‌وه سه‌پری سیمای به‌هار ده‌که‌م. له‌م و‌لاته‌ گه‌لا دره‌نگه‌ر له لای خۆمان ده‌کریته‌وه، گولیش دره‌نگه‌ر ده‌پشکویت و شه‌مالیش ئارامتر به‌ نیو ده‌شت و ده‌را مرور ده‌کات. دویشو بارانیکه زۆر باری بوو، ئیستا هه‌وا مه‌نده‌وه و هه‌مۆریکی ته‌نک ئاسمانی داپۆشیوه. له به‌رده‌م په‌نجه‌ره‌که‌م سه‌ چۆله‌که ده‌بینم که له ده‌وری قۆلکه‌یه‌کی بچووک کۆ بوونه‌ته‌وه و قوورگی تینویتیان ته‌ر ده‌که‌ن. هه‌رکامه‌ی به‌قه‌ی بارستایی دندووه‌که‌کانیان مه‌راقی تینویتیان ده‌شکینن و پاش چه‌ند چرکه‌یه‌ک هه‌رکامه و به‌ره‌و لایه‌ک هه‌له‌دفرن. له کاتیکی سه‌پری ناوخوار دهنه‌وه‌ی ئەو چۆله‌کانه‌م ده‌کرد، بیری هابز و جان لاک و رینۆلز ده‌که‌وته‌وه که وه‌ک ئەم چۆله‌کانه به‌ قه‌ی پێوانه‌ی دندووه‌که‌کانیان مه‌راقی تینویتی خویان شکاند، به‌لام ریکاریکی گشتیان نه‌سه‌لمادن بۆ ئەوه‌ی دۆخی تینویتی نه‌هێلنه‌وه. هه‌ست ده‌که‌م توندنا‌ژۆی ده‌که‌م و له بیرم ده‌چیته‌وه که تونیه‌تیش وه‌ک ناوخوار دهنه‌وه مافیکی سروشتیه. گرینگ ئەوه‌ نیه که تینویتی نه‌مینیت، گرینگ ئەوه‌یه که کاتی تینووت ده‌بین به‌ قه‌ی تینویتی شکاندنیک مه‌جالی ناوخوار دهنه‌وه‌مان پێ بدریت. بیرم هاته‌وه زۆرم نه‌ماوه بۆ روژی تاقیکارییه‌که‌م و چه‌مکی دادپه‌روه‌ی و تاک هه‌روا به‌ ئالۆزی له زه‌یندا ماونه‌ته‌وه. دیسان چاوه‌ یاده‌شته‌کان ده‌که‌مه‌وه:

نهرکی نهو چيپيه؟ بي گومان لاکيش لهسهر نهم بروايهيه که تاک مافی نهوی ههيه که بو پاراستنی دوخی سروشتی خوئی هملوئسته بکات.

"نازادی تاک له سهر بنهمای عهقلییهتی تاک گهشه دهکات و، تاک له رووی نهم عهقلییهتهوه تیدهگات که نازادی تاکیتی نهو لهو شوینهدا سنوورداد دهمبتهوه که دهست بو مافی سروشتی تاکیکی دی نهبات." بو دیاری کردنی نهم سنوورانه لاک باس له دوخی سیاسی دهکات. دوخی سیاسی بهلای لاکهوه دامهزراندنی دهسه لاتیکی موتهقهی وهک "دهولتهی هابز" ی نییه، چونکه "دهولتهی لاک" ی بریار لهسهر چارهنووسی تاکهکان نادات یاخود سنووری مافی سروشتیان دیاری ناکات، بهلکه داوهری لهسهر پیشیلکردنی مافی سروشتی تاکهکان دهکات. داوهری له دهولتهی نیقتهدارگهرا دا به پنی سروشتی دهسه لاتهکهی داوهریهکی ناداپهروهرانهیه، چونکه له بنهردتا بروای به مافی سروشتی تاک نییه، مافی تاک لهم سیسته مهدها چوارچیویهکی کونکرته که عهقلی "دهسه لات" دیاری دهکات. نهنگیزه ی سهرهکی دهولتهی نیقتهدارگهرا دهسته مو کردنی تاکه لهبهرامبهر مروّف دا (مروّف لیره دا نیراده ی گشتییه، که ههمیشه دهولتهی نیقتهدارگهرا پیناسه ی دهکات). نهو پنی وایه که داوهری کردن لهم چهشنه سیسته مهانه دا لهسهر بنهمای گری دهر وونی و رق و کینهکانی دادوهر دارپژراوه، که بهر له ههرشتیک مهبهستیکی نایدولوژیکی ههیه و بو پاراستنی بهرژوهندی گشتی و، له نهجام دا مافه سروشتیهکانی تاک پیشیل دهکات. لهم سونگهیهوه، نهو دوخه سیاسییهکی که لاک وهک نیدهال دیاری دهکات، دهولتهیکه که لهسهر بنهمای دادوهری دامهزراوه و لههمان کاتدا لهژیر سریمه ی دوخی سروشتی دایاساکانی دادپهروهری بهرهم دینهوه. ههر بویه لاک جیا کردنهوه ی سئ دهسه لاتی یاسایی، دادوهری و نیجریایی وهک پیشمه رچیک بو دوورنمای وها دهسه لاتیکی دیاری کرد. لاک بهردهوام پیناگری لهسهر "عهقل" دهکات، تهنانهت له تیزی "دوخی سیاسی" شدا. کهواته عهقل بنهمایهکی گرینگه بو بنیادانی "دوخی کومه لایهتی" و گشت نهو دیار دانهی که پنهوهدی به تاکهوه ههیه.

لاک و هابز دوو قوتابخانه ی جیاواز بوون بو میژووی هزری مروّف، دوو شیوه بیرکردنهوه و دوو نمونه ی مامهله کردن بوون. نهم نهریته له میژووی فلهسهفهدها به نهفهنیکی جیاوازهوه هاتوه. کس لهم ناوهدا تاوانبار نییه، یاخود هیچ کامیان له بایهخ و جیگای نهوی دیکه میان کم ناکاتهوه. قهرار نییه کس به تاوانبار بناسینین و سزای بهسهر دا ببرنینهوه. نای له بیری بکه که من خویندکاری کومه لانسیم، قازی دادگا نیم، من له دهره نجامیک دهگهریم بو زمینه نالوزه کهم. دهره نجامیک که شهرعیتهکی لهسهر باشتترین نارگومینت دارژابیت. له میانه ی خویندنهوه ی روانگه ی نهم سئ فلهسهفهدها لهم نهجامه نیزیک دهبمهوه که دوو پارامیتری "سهردهم" و "ژیان" عهقلانی ترین پیوه ریکن بو سلماندنی رهوابوونی بریاره کانمان. تاک دهبی بژیت بو نهوه ی دهره نجامی داوهریکردنهکان لهسهر خوئی دهرک پییکات و ولای پرسیارهکانی لهسهر ماف و نایدیالهکانی وهر بگریت. رهنکه لهم سونگهیهوه بیت که ریولز داوهری "سهردهم" دهکات به پیودانگی "ئینساف"، رهنکه ههر سهردهم بتوانی راده ی ئینسافی بریارهکان و داوهری کردنهکانی نیمه پیشان بدات. من نهزانم تو قوتابییهکی باشی کولتوری بیرکردنهوه ی جان لاک بووی. بیگومان له تاقیکارییه کهشت دا سهرکهوتوو بووی. به ههمان نه اندازه باوهرم ههیه که قازییه کهشت قوتابییهکی باش بووه له قوتابخانه ی کولتوری بیرکردنهوه ی هابزدا. به لام لهم میانیهدها بابتهیک نازارم دهوات، نهویش پارامیتری سهردهمه. نهزیم سهردهم لهگهل تو و قازییه کهت و ههمومان دا نامپه ره بان بوو.

۲۰۱۰.۰۵.۰۹

پهراویز:

(۱) ناوی کتبییهکی جان ریولز به زمانی نوروژی:

Rawls John, "Rettfærdighet som rimelighet", ۲۰۰۳. ۱. utgave. Forlag Pax.